

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. XII. De Scientiâ naturali, & liberâ: Vbi, an Scientia simplicis
Intelligentiæ, & Visionis differant ex parte objecti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

intelligentiæ & Visionis: objectum enim, inquit, ejus nec est purè possibile, sicut objecta Simplicis intelligentiæ, nec absolutè futurum, sicut objecta Scientiæ Visionis, sed medio quodam modo se habet: est enim futurum solum sub conditione, quod plus est quàm purè possibile, & minus quàm futurum simpliciter, seu absolutè.

VII. Hoc ergo sensu admitti potest hæc objecta habere statum medium inter purè possibilis, & absolutè futura; non quòd de facto quidquam habeant, seu quidquam eorum existat, imò etiam fortè nunquam existet; sed quòd haberent existentiam si poneretur conditio, quod de purè possibilibus dici nequit. Et hoc concedere debent aduersarii de propositionibus conditionis in materiâ necessariâ.

VIII. Unde addit P. Erice citatus, si Molina Scientiam Mediam hoc etiam sensu statuisset, ut mordicus contendunt Thomistæ, licet falsò, ut ostensum est, laudi tamen ei potius esset quàm vitio vertendum. Quid enim, inquit, gloriosius, quàm Scientiam hanc, quæ usque ad nostra tempora in tenebris latuit, in lucem protulisset, & modum tot tamque graves difficultates enodandi in scholas, tanto Orbis bono, inuexisset? His verò qui rom inuenerunt, jus est noimen eidem imponendi. Hæc ille.

IX. Quòd verò S. Thomas art. illo nono, nullam hujus Scientiæ fecerit mentionem, imprimis, inquit, Erice & Alarcon, solum est argumentum negativum; Scientiam enim Simplicis intelligentiæ, & Visionis astruendo, non negat mediam. Deinde S. Thomas illo loco solum agit de cognitione non entium, seu eorum quæ purè sunt in potentiâ, & horum ait esse Scientiam Simplicis intelligentiæ; sicut & habere Scientiam Visionis eorum, quæ sunt absolutè futura. Sicut autem tertii generis objectorum, nempe eorum quæ nec sunt purè possibilis, nec absolutè futura, sed medio modo se habent, nullam fecit ibi S. Thomas mentionem; ita non est mirum, si non assignaverit iis etiam propriam scientiam. Mihi itaque sine incommodo concedi posse videtur, Scientiam hanc esse mediam, non solum inter necessariam, & liberam, quod nostri omnes concedunt, ut postea videbimus, sed etiam inter Scientiam Simplicis intelligentiæ, & Visionis; tam enim medium est objectum inter purè possibile, & simpliciter futurum, quàm inter liberum & necessarium.

X. Quòd autem in re, quidquid sit de modo loquendi, S. Thomas admiserit hanc Scientiam mediam, seu conditionatam, patet tum aliis locis, tum 3. part. quæst. 1. art. 5. ad 2. ubi ait Deum ob causas in abyso providentiæ suæ reconditas, noluisse ante id tempus, quo de facto peractum est hoc mysterium, Verbum Incarnari, nec hominibus ante Incarnationem existentibus prædicari Evangelium, licet nosset, illos, si prædicatum iis fuisset, acturos fuisse poenitentiam. Hæc directè est Scientia conditionata, seu media, quam astruimus, ergo.

SECTIO DUODECIMA.

De Scientia Naturali, & libera. Vbi, An Scientia Simplicis intelligentiæ, & Visionis, differant ex parte objecti.

QUINTO: Scientia Dei dividitur in Naturalem & Liberam. Scientia Naturalis illa est

quæ terminatur ad objectum necessarium, seu quod aliter se habere non potest. Libera è contrà, quæ terminatur ad objectum contingens, seu quod aliter esse potest, vel quod existit dependenter à voluntate Dei liberâ. Hanc divisionem contendunt Thomistæ eandem esse cum præcedente, & Scientiam Naturalem seu necessariam cum Scientiâ Simplicis intelligentiæ, Liberam verò cum Scientiâ Visionis coincidere: sed frustra, cum Scientia, quam Deus habet de seipso, sit Visionis, & tamen necessaria respectu omnium præterquam actuum liberorum. Sic etiam Scientia rerum sub conditione futurarum à multis dicitur esse Simplicis intelligentiæ, ut vidimus, & tamen non est Necessaria. Nec unquam S. Thomas hanc divisionem Scientiæ Dei tradidit.

Scientiam ergo conditionatam, seu objectorum conditionatè futurorum dicunt communiter nostri esse mediam inter Naturalem seu Necessariam, quæ in rebus creatis est de purè possibilibus, utpote quæ necessariò sunt possibilis, & Liberam, quæ est de rebus pro aliqua differentia temporis existentibus; mediâ enim viâ procedit hæc Scientia; cum objectum ipsius nec sit purè possibile, nec absolutè futurum. Fortè tamen est quæstio de nomine, utrum vocanda sit hæc Scientia media inter Necessariam, & Liberam, ut vult Molina; an Libera, ut vult Suarez, Arrabal, & alii, cum dependeat ab arbitrio creato libero: si autem conditio sit Libera, objectum, inquit, à tali conditione dependens, est similiter Liberum, & consequenter Scientia item quæ ad illud objectum sequitur, libera erit conformiter ad naturam objecti. Si tamen per Scientiam Liberam intelligat quis eam, qua Deus potuisset carere si voluisset, hoc sensu potest Scientia conditionata vocari media inter merè Naturalem seu Necessariam, & merè Liberam, eâ fortè solum exceptâ, quæ ex actuali Dei decreto præcisè pendet. Certum ergo est, esse in Deo Scientiam conditionatam, de qua fuscè postea: utrum autem sit vocanda Media, his fortè est de nomine.

Quæri hic solet, in quo differat objectum Scientiæ Simplicis intelligentiæ, & visionis? Ad hoc obiter cum communi opinione, dico, nullam esse in objecto differentiam ex parte rei cognitæ, sicut nec inter objectum Scientiæ conditionatæ, & visionis: Deus enim, sicut per Scientiam conditionatam novit, Si Petrus cras ponatur in talibus circumstantiis, peccabit; ita etiam posito, vel absolutè futuro peccato, videt absolutè illum in talibus circumstantiis peccare, vel esse peccatum. Cum etiam Deus non decernat producere nisi quod cognoscit esse possibile, quicquid statuit producere, novit antea per Scientiam Simplicis intelligentiæ, esse possibile, & post decretum, illud ipsum videt per Scientiam visionis esse futurum. Differunt ergo hæc Scientiæ solum quoad modum tendendi; per Scientiam enim visionis judicat Deus rem actu existere, & excludere negationem sui; per Scientiam autem Simplicis intelligentiæ solum hoc judicat conditionatè, nempe, fore ut existeret, si Deus vellet eam producere, vel aliquid hujusmodi: de quo nunc plura subjiciam.

Ut verò res hæc, quæ spinosissima est, & maxime intricata, non nihil declaretur: observandum id, quod fuscè discussi Disp. 4. & 5. Metaphysicæ, triplicem scilicet considerari posse cujusque rei statum, puræ Possibilitatis, Existentiæ, & Mediam, quando scilicet representantur prædicata rei intrinseca secundum se, præcendendo ab eo quòd existant, vel non existant. Esse itaque rem purè possibilem, est actu

Quid sit Scientia Naturalis, quid Libera.

Non omni Scientia Visionis est Libera.

II. Scientia conditionata media inter naturalem & liberam.

Negant aliqui eam esse mediam.

Vocanda vero sit Media, hæc est de nomine.

III. Inter Scientiam Simplicis intelligentiæ & Visionis nulla est in objecto differentia.

Hæc Scientiæ differant solum ex modo tendendi.

IV. Triplicem rerum statum, Possibilitatis, Existentiæ, & Mediam.

Pura possibilia.

est actu existere illius negationem, per quam eorum natura, & actuali existentia excluditur, cum duo contradictoria a parte rei existere simul nequeant. Hac tamen negatio est tollibilis, in quo differt a negatione Chimerae, quae per nullam potentiam tolli potest. E contra verò, rem existere, est tollere negationem sui, & oppositionem cum illa actu exercere. Tertius demum status dicit, rem esse possibilem praesens, seu posse existere, vel non existere, actualem tamen existentiam, vel illius negationem nec includit, nec excludit.

Existencia.

Possibilitas praesens.

V.

Res, & eius negatio in quovis ex his tribus statibus concipitur.

Quocumque ergo ex his tribus modis res concipitur, Scientiam illam semper ingreditur res & rei negatio, alio tamen & alio modo accepta. Status existentiae rem dicit in recto, negationem in obliquo, nempe ut exclusam, & hoc modo per scientiam visionis cognoscitur. Status purae possibilitatis e contrario negationem dicit in recto, rem ut per eam exclusam, in obliquo: unde cognitio Dei ad hoc objectum terminata, non minus est Scientia visionis, quam praecedens; tum quia cognoscit negationem illam existentem, tum etiam quia est scientia libera, utpote quae fertur in objectum liberum; Deo enim integrum est hunc statum purae possibilitatis tollere, & rem illam ad statum actualitatis, seu existentiae pro libito transferre.

VI.

Scientia Simplicis intelligentiae strictè dicta.

Scientia ergo Simplicis intelligentiae strictè dicta, illa sola est, quae rem in tertio statu considerat, nempe, merè secundum praedicata ejus essentialia, prout scilicet apta est tollere vel excludere negationem sui, praescindendo utrum eam de facto tollat aut excludat necne.

VII.

Ostenditur, hanc scientiam non differre ex objecto, sed tantum ex modo intendendi.

Cum itaque in omnibus tribus rei considerationibus sit idem planè objectum, tum positivum, tum negativum, diversitas harum scientiarum desumi nequit ex objecto, sed tantum ex modo tendendi. Scientia enim rei purè possibilis iudicat eam posse quidem, sed de facto non existere, nec tollere aut excludere negationem sui. Scientia Visionis iudicat rem existere, & negationem sui actu tollere vel excludere. Denique Scientia Simplicis intelligentiae strictè dicta, iudicat rem aptam esse quae existat, tollat vel excludat negationem sui, sive actu illam tollat, aut excludat, sive non.

VIII.

Dari potest Simplex intelligentia rei ab aeterno producta.

Dixi, quae tollat vel excludat negationem sui; res namque, si ab aeterno produceretur, non tolleretur, sed excluderet negationem sui; tollere enim supponit id quod tollitur, aliquando existisse; in hoc autem casu negatio illa nunquam existisset, ut constat, sicque non tollitur, sed excluditur per rem ab aeterno existentem. Unde res ab aeterno producta, nunquam fuisset purè possibilis: Respectu tamen rei huius ab aeterno producta haberet Deus scientiam Simplicis intelligentiae: pro illo enim priori naturae, vel rationis, antequam rem illam, Angelum exempli gratia, produceret, sciret praedicata ejus essentialia ejusmodi esse, ut possent produci, seu quae apta essent ad excludendam negationem sui, & ex hac scientia ad illius productionem dirigeretur. Deinde pro posteriori haberet Deus ejusdem Angeli scientiam Visionis, qua cum novit negationem sui actu excludere.

IX.

Non rectè quaedam scientiam Simplicis intelligentiae strictè dictam declarant.

Solum noto, mihi non probari modum, quo recentiores aliqui scientiam Simplicis intelligentiae strictè dictam, tertio rerum statui supra posito correspondentem explicant: dicunt enim Deum per illam scientiam, huiusmodi iudicium formare: Res (alius mundus, exempli causà) pro tali instante determinato vel erit, vel non erit. Sed contra primò: Scientia enim Simplicis intelligentiae propriè dicta abstrahit omnino tam ab existentia, quam non exi-

stentia, etiam disjunctivè sumptà, & solum sibi in praedicatis rei intrinsicis, & ex illis praesens consideratis iudicat rem aptam esse ad existendum, sive unquam habitura sit existentiam, sive non.

Contra secundò: haec namque sunt diversae veritates cognoscibiles, *Alius mundus potest esse, & alius mundus erit, vel non erit in instante B.* Quamvis si quidem haec secunda veritas oriatur ex primà, si enim res illa potest esse, evidenter sequitur, tali instante determinato extituras, vel non extituras, (cum alterum ex contradictoriis quocumque instante necesse sit existere) haec, inquam, esto ita se habeant, in conceptu tamen formali & intrinseco possibilitatis non includitur vel existentia, vel non existentia, etiam disjunctivè. Sicut si quis de aliquo affirmet, esse animal, licet inde necessariò sequatur esse rationale, vel irrationale, haec tamen in conceptu animalis praesens & formaliter sumptò, non includuntur. Sic qui dicit *Ens*, non dicit formaliter creatum, nec increatum, etiam disjunctivè: nec rem spirituales vel corporeas esse affirmat, qui eam ait esse substantiam: & sexcenta huiusmodi.

X.

Haec sunt diversae veritates, res potest esse, & erit vel non erit tali instante.

XI.

Vterius ostenditur, Simplicem intelligentiam strictè dictam non includere disjunctivè existentiam, vel non existentiam.

Contra tertio: Chimera similiter vel erit, vel non erit tali determinato instante, & tamen est impossibilis; ergo conceptus possibilitatis rei alicujus non rectè per hoc explicatur, quòd tali instante habitura sit, vel non habitura existentiam. Respondent, propterea addendum esse, scientiam hanc Simplicis intelligentiae asserere, rem tali determinato instante futuram, vel non futuram dependentem à Deo, nempe illam producente, quod, inquit, Chimera non competit, quae erit vel non erit planè necessariò, & independentem à Deo, utpote penes quem non est vel facere, vel permittere contrarium. Sed contra: possibilitas in suo conceptu formali non dicit producibilitatem, sed solum quòd res in praedicatis suis intrinsicis non involvat duo contradictoria. Unde, ut ostendi d. 4. Metap. sect. 1. num. 3. latius patet possibile, quam producibile; Deus enim est possibilis, qui tamen non est producibilis. Quod verò Deus sit possibilis, est manifestum; Deus namque EST, ergo potest esse, seu est possibilis, ab actu enim ad potentiam valet consequentia. Deus quidem esse nequit purè possibilis, hoc siquidem includit negationem existentiae, quae Deo penitus repugnat.

XII.

Ens & possibile convertuntur.

Deinde, Ens reale & possibile idem sunt; Ens autem abstrahit à creato & increato, seu producibili & improducibili, alioqui de alterutro non posset praedicari, ergo & possibile similiter abstrahit à producibili & improducibili, ergo in suo conceptu non includit producibilitatem. Confir. Actu existere non includit actualem productionem, cum Deus Pater verè actu existat, ergo nec existentia possibilis includit productionem possibilem. Addo, jam hos auctores constituere diversitatem ex parte objecti in Scientia Simplicis intelligentiae & visionis, quod tamen maxime vitare cupiunt: objectum enim simplicis intelligentiae, juxta illos, ingreditur Deus, qui tamen non ingreditur objectum visionis.

XIII.

Scientia Visionis, & Simplicis intelligentiae in se invicem non transeunt.

Ex dictis infero, Scientiam Simplicis intelligentiae & visionis in se invicem nunquam transire per objectivam rei mutationem, sed ab aeterno in Deo fuerunt respectu rerum futurarum, secundum diversam instantiam, seu signa rationis, & etiamnum invariata permanent, ac semper permanebunt.

XIV.

Ad scientiam Visionis non requiritur, ut objectum actu existat.

Infero secundò, ad hoc ut scientia quam Deus habet, vocetur scientia visionis, non esse necessarium, ut objecta, ad quae terminatur, actu existant, sed sufficit quòd pro aliquà temporis differentia existant.

existentiam sunt habitura. Unde, ut proxime dixi, Deus ab aeterno habuit scientiam visionis respectu objectorum, quae postea in tempore erant producenda, ac modo illorum habet, quae aliquot abhinc annorum millibus sunt destructa.

XV. Idem est etiam obiectum Scientia conditionata, quod Simplicis intelligentiae, & visionis.

Infero tertio; etiam Scientiam conditionatam ex parte obiecti nihil a Scientia Simplicis intelligentiae, & visionis differre: quod enim per illam Scientiam videt Deus futurum conditionate, Petrum exempli gratia, si detur tale auxilium, consensurum, videt per Scientiam Simplicis intelligentiae esse possibile, auxilium scilicet, & consensum; ac demum, ubi a parte rei actu existunt, vel absolute sunt ponenda, Deus illa eadem cognoscit per Scientiam visionis. Tota ergo inter has tres Scientias differentia est ex parte modi tendendi.

SECTIO DECIMA-TERTIA.

Divisio Divinae Scientiae in Practicam, & Speculativam.

I. Divisio Scientiae Divinae in Practicam, & Speculativam.

SEXTO Divina Scientia dividitur in Speculativam, & Practicam: in qua partitione assignanda, licet omnes conveniant, ad quae tamen obiecta Scientia Dei, ut est practica, ad quae ut Speculativa, extendatur, non parva est inter eos dissensio, quae ut plurimum nascitur ex diversa notione Speculativae & practicae Scientiae, in Philosophia tradi solita: cum namque ibi contrarias hac de re assignent regulas, dum quisque in praesenti, traditis illis se principis adheret, sibi que consentit, ab aliis dissentit.

II. Quid sit esse practicum, quid speculativum?

Cum itaque Disp. decima Logicae sect. prima, in eo Scientiae practicae conceptum situm esse dixerimus, quod representet obiectum operabile a cognoscente; e contra vero scientiam speculativam esse illam, quae obiectum representet a cognoscente non operabile, & in hoc consistere, quod communiter dici solet, scientiam practicae ordinari ad opus, speculativam vero non ordinari: conformiter ad haec principia, de Scientia Divina in praesenti est procedendum.

III. Scientia Dei, respectu naturae Divinae, est speculativa.

Primo itaque Scientia Dei, respectu naturae suae, & perfectionum absolutarum, est Speculativa, ut cum S. Thoma hic, q. 14. a. 16. docent passim Theologi: imo etiam respectu volitionis absolutae: quamvis enim haec, ratione nostra, ad Scientiam in Deo sequatur, non tamen ab ea oritur instar seu per modum obiecti: Scientia enim practica est, non ad quam quocumque modo aliud sequitur, sed ad quam sequitur tanquam obiectum representatum, seu per modum ideae: sicut pictor, imaginem quam facit, prius per scientiam practicae tanquam obiectum sibi representat.

IV. Cognitio respectu cuius sit practica.

Unde, nec in creatis cognitio, ad quam sequitur actus voluntatis, seu amor alicujus obiecti, est practica respectu illius volitionis, sed solum respectu obiecti, quod actu illo intellectus cognitum, eius directione sit; volitio autem per cognitionem illam non representatur, sed solum obiectum, in quod tendit volitio. Alioqui nullus omnino esset actus intellectus non practicus, ne quidem respectu rei impossibilis, cum nullus sit, ad quem aliquis actus voluntatis sequi non possit.

V. Idem amor ab actu intellectus practico, vel speculativo, procedere potest.

Idem ergo actus voluntatis, amor Dei, exempli gratia, & ab actu practico intellectus procedere potest, & a speculativo: si enim quis ex consideratione perfectionum divinarum, infinitaque ejus

Bonitatis, actum amoris Dei eliciat, actus intellectus unde hic amor oritur, est speculativus, nihil siquidem operabile habet pro obiecto. Si vero quis habeat hunc actum intellectus, Deus est amandus, & inde procedat amor Dei, actus intellectus, ad quem sequitur ille amor, esto respectu Dei sit speculativus, respectu tamen amoris, quem etiam representat, est practicus; ad illius enim, tanquam obiecti cogniti, effectum dirigit. Deinde, volitio Dei absoluta non omnino fit, nec fieri potest, ergo scientia ad quam sequitur, neque esse practica, cum non representet obiectum operabile.

Secundo: Scientia quam Pater aeternus habet de Verbo aeterno, licet non sit practica, si per scientiam practicae intelligatur cognitio tendens ad opus aliquod faciendum ab artifice, & consequenter includat causalitatem: si tamen latius sumatur scientia practica, pro cognitione scilicet rei alicujus, quocumque modo producibilis ab operante, ut sonat scientiae practicae definitio, potest sine inconveniente & periculo erroris Ariti concedi scientiam illam esse practicae. Nec refert, hanc scientiam verbum considerare ut existens; cum enim, hoc non obstante, sit origine prior verbo, non estur respectu illius non sit practica.

Idem existimo de cognitione, quam Pater & Filius habent de Spiritu Sancto, esse scilicet practicae, cum ad illam sequatur amor, per quem Spiritus Sanctus producitur. Scientia autem Paternitatis est speculativa, cum haec relatio non sit producibilis.

Nec dicitur de cognitione Filii & Spiritus Sancti obstat, quo minus sit practica, id quod objicit P. Suarez hic lib. 3. de Attrib. cap. 4. num. 5. obiectum scilicet scientiae practicae debere esse liberum, cum tamen productio Filii & Spiritus Sancti sit maxime necessaria: hoc, inquam, non obstat; nam, ut Disp. 10. Log. sect. 4. ostendi, hoc ad rationem Scientiae practicae nullo modo requiritur, sed quantumcunque necessario, atque etiam sine errandi periculo, ad illam sequatur obiectum; per eam cognitum, si tamen sit operabile a cognoscente, Scientia illud representans est practica.

Scientia rerum possibilium, seu simplicis intelligentiae, est practica, saltem in actu primo; ad hoc enim sufficit quod ex vi illius possit Deus dirigi ad illas producendas, unde & vocatur ars divina; de Deo enim Sapientiae 7. dicitur, *Omniunum artifex docuit me sapientia*. Quod autem nolit eam Deus applicare ad opus, non arguit esse speculativam, nisi ad summum secundum quid; quo sensu ait S. Thomas medicinam esse speculativam secundum quid, cum medicus non vult ea uti, & applicare ad opus. Ut autem sit in actu secundo & proxime practica, requiritur volitio applicandi illam ad opus.

Unde & hic, a. 16. scientiam quam habet artifex aedificandi domum, si nolit eam ad aedificationem applicare, vocat S. Thomas speculativam, quantum ad finem, quia scilicet perinde est hic & nunc ad actualem consecutionem finis, ad quem ordinatur, atque si esset pure speculativa; simpliciter tamen est practica, cum essentia Scientiae practicae in ea reperitur, quod scilicet representet obiectum operabile a cognoscente.

Contrarium tenet Scotus in Prolog. q. 4. a. 3. cum suis: qui proinde dicunt, scientiam rerum possibilium, seu simplicis intelligentiae in Deo, nullo modo esse practicae, sed pure speculativam. Ratio eorum est, quod scientia illa regulare nequeat voluntatem divinam, cum haec sit sibi regula.

Reipon-

VI. Scientia Patris, respectu Verbi aeterni, quo sensu sit practica.

VII. Cognitio Patris & Filii de Spiritu Sancto, est practica.

VIII. Obiectum scientiae practicae non debet necessarium esse liberum.

IX. Scientia rerum possibilium est practica.

X. Scientiam aedificandi, quo sensu vocat S. Thomas speculativam.

XI. Contentum alicuius scientiam possibilium esse speculativam.